

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Kunst schenken, hoe kies je de verpakking?

Waijjer-Linders, M.U.M.A.

Citation

Waijjer-Linders, M. U. M. A. (2025). Kunst schenken, hoe kies je de verpakking? *Fiscaal Tijdschrift Vermogen*, 2025(5), 14-22. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4285417>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4285417>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

16. Kunst schenken, hoe kies je de verpakking?

MR. M.U.M.A. WAAIJER-LINDERS BA

Na roerige tijden kunnen musea en schenkers opgelucht zijn, de giftenaftrek is blijven bestaan. Er zijn echter verschillende manieren om daarvan gebruik te maken. Hoe kies je de meest geschikte verpakking voor een schenking van kunst of andere cultuurgooederen?

1. Inleiding

Musea en andere goeddoelinstellingen kunnen na een roerig jaar opgelucht verder, de giftenaftrek is blijven bestaan. Met de bekendmaking van het hoofdlijnenakkoord tussen de fracties van PVV, VVD, NSC en BBB in mei vorig jaar zat de schrik er goed in.¹ Beperking van de giftenaftrek in de inkomsten- en vennootschapsbelasting zou in de komende jaren honderden miljoenen euro's moeten opleveren.² In maart 2024 was het SEO-rapport *Geven en nemen. Evaluatie giftenaftrek 2016-2021* uitgekomen, waarin de onderzoekers hadden geconcludeerd dat de giftenaftrek weliswaar doeltreffend is, maar niet doelmatig. Bedreigingen voor de giftenaftrek dus, maar amendement TK 36602-90 zorgde op de valreep voor redding.³ De giftenaftrek voor de vennootschapsbelasting bleef bestaan en de grens van de periodieke giftenaftrek voor de inkomstenbelasting werd zelfs verhoogd van € 250.000 naar € 1.500.000 per jaar.⁴

Voor musea is de giftenaftrek van groot belang voor de opbouw van hun collecties. Als musea voor een aankoop financiële steun van overheidswege willen ontvangen, zijn zij aangewezen op het Mondriaan Fonds dat overheids-subsidies verdeelt.⁵ Met de introductie van de Geefwet in 2012 werd flink bezuinigd op overheidssubsidies. Daartegenover zouden belemmeringen worden weggenomen voor

particulieren en organisaties in hun streven goede doelen te verwezenlijken en zou de overheid particuliere vrijgevigheid stimuleren.⁶ Cultureel ondernemerschap en een goede relatie met mecenasen werden sindsdien van groot belang voor musea om aankoopbudget te genereren of om dankzij de vrijgevigheid van kunstbezitters aanvullingen voor de collectie te verwerven.

Als iemand een museum wil verblijden met een kunstwerk of ander cultuurgood, zijn er verschillende manieren om dit te schenken. Het doel van de gift is duidelijk, maar hoe kies je de verpakking? Zoals zal blijken in dit artikel is *gift wrapping* een kunst op zich die doet denken aan Rowan Atkinson in de film *Love Actually*.⁷

Voor de keuze van de meest geschikte verpakking zal eerst aandacht besteed worden aan de fiscale verschillen tussen vormen van schenkingen en de formele eisen voor de aftrekbaarheid van giften voor de inkomstenbelasting. Als gekozen wordt voor een periodieke gift, zijn er weer opties: schenking in natura of verkoop van het cultuurgood en een periodieke gift van de koopprijs. Als de schenker nog niet definitief afscheid wil nemen van het cultuurgood, kan gekozen worden voor een gift van bruikleen. Deze verschillende vormen van schenking zullen met elkaar worden vergeleken en daarna volgt een conclusie.

2. Schenking of periodieke gift aan het beoogde museum

Veruit de meeste musea kwalificeren als een algemeen nut beogende instelling (ANBI), waardoor schenkingen die zij ontvangen zijn vrijgesteld voor de heffing van schenkbelasting.⁸ Voorwaarde is wel dat de schenking het karakter

1 Zie de budgettaire bijlage van het hoofdlijnenakkoord: www.kabinetsoormatie2023.nl/documenten/publicaties/2024/05/16/budgettaire-bijlage-hoofdlijnenakkoord

2 In de komende jaren € 100 miljoen, in 2028 zou de besparing € 225 miljoen zijn en uiteindelijk jaarlijks € 250 miljoen. Het beperken van de regeling 'geven vanuit de vennootschap' (art. 4.13 lid 4 en 5 (oud) Wet IB 2001) was in deze cijfers inbegrepen. Deze regeling is per 1 januari 2025 vervallen en gold alleen in het jaar 2024.

3 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-36602-90.html>

4 Art. 6.38 lid 4 Wet IB 2001.

5 Bij het Mondriaan Fonds kunnen musea een aanvraag doen voor de regeling 'Bijdrage Aankopen' en in aanvulling daarop kan de Staat nog bijdragen vanuit het Museaal Aankoopfonds. Ook dat wordt beheerd door het Mondriaan Fonds.

6 *Kamerstukken II* 2011/12, 33006, nr. 3, p. 2.

7 Op Youtube krijgt u met de zoektermen 'Love Actually gift wrapping' te zien wat ik bedoel.

8 Art. 33 onderdeel 10 SW 1956.

ter heeft te zijn geschied in het algemeen belang. Publieke toegankelijkheid zal daarbij een belangrijke rol spelen.

De ANBI-status is niet alleen voor de ontvanger van de schenking van belang, maar ook voor de gever om in aanmerking te komen voor de giftenaftrek. Nederlandse inkomstenbelastingplichtige schenkers kunnen de waarde van de gift als persoonsgebonden aftrekpost in mindering brengen op hun belastbaar inkomen.⁹ Als eerste komt daarvoor het inkomen uit werk en woning (box 1) in aanmerking, daarna het inkomen uit sparen en beleggen (box 3) en tot slot het inkomen uit aanmerkelijk belang (box 2).¹⁰ Vermindering van het belaste inkomen heeft tot gevolg dat men minder inkomstenbelasting verschuldigd is en dus meer overhoudt. De belastingbesparing in box 1 is gemaximeerd; de aftrek levert een maximale belastingbesparing op van 37,48%.¹¹

Afhankelijk van de waarde van het object en de inkomensituatie van de schenker, zal voor een optimale aftrek gekozen moeten worden tussen een schenking in één keer of een periodieke gift.¹² Bij een periodieke gift verbindt de schenker zich om vijf jaar of langer jaarlijks een vaste en gelijkmatige periodieke uitkering te doen, eindigend bij overlijden van de schenker of van een ander.¹³ De periodieke uitkeringen mogen ook afhankelijk zijn van twee levens.¹⁴ Zo kan bij een periodieke gift door een echtpaar of stel bepaald worden dat deze eindigt bij overlijden van de langstlevende. Als na het overlijden van een schenker de verplichtingen uit de periodieke gift doorlopen, kunnen de erfgenamen op wie deze verplichting is overgegaan, gebruikmaken van de giftenaftrek.¹⁵ Bij de keuze van de looptijd zal rekening gehouden moeten worden met de maximale aftrek van € 1.500.000 per jaar.¹⁶ Dit maximum geldt voor het geza-

menlijke bedrag van alle periodieke giften in een jaar, waarbij de giften van fiscale partners worden samengevoegd. Voor andere giften geldt een drempel voor de som van alle giften in het betreffende jaar van zowel € 60 als 1% van het verzamelinkomen vóór toepassing van de persoonsgebonden aftrek, en een plafond van 10% van het verzamelinkomen vóór toepassing van de persoonsgebonden aftrek.¹⁷ Om de giftenaftrek te vereenvoudigen is recent bepleit om voor drempel en plafond een vast bedrag voor iedere belastingplichtige in te voeren ongeacht het inkomen, zodat voor iedereen eenvoudig is na te gaan of aftrek mogelijk is.¹⁸

Bij een periodieke gift maakt het niet uit op welke datum de uitkeringen in de kalenderjaren vervallen, zolang deze uitkeringen maar in vijf opeenvolgende kalenderjaren plaatsvinden.¹⁹ Gedurende de looptijd moet wel sprake zijn van onzekerheid. Als in een clause in de schenkingsovereenkomst zelf of in een aanvullende overeenkomst is overeengekomen dat de resterende termijnen bij overlijden ineens worden uitgekeerd, is niet voldaan aan het onzekerheidsvereiste en wordt de gift niet als een periodieke gift aangemerkt. Een gift kan wel als periodieke gift kwalificeren als de schenker de resterende termijnen bij testament legateert.²⁰ In dat geval blijft namelijk sprake van een onzekere factor, omdat het legaat door de schenker eenzijdig kan worden gewijzigd. Daarbij moet bedacht worden dat het begiftigde museum geen recht heeft op inzage in het testament van de schenker of het Centraal Testamentenregister. Voor het museum betekent dit dus dat gedurende de looptijd van de periodieke gift onzekerheid bestaat of de schenking zal worden voltooid. Op dit onzekerheidsvereiste is veel kritiek geuit, maar de wetgever houdt er nog steeds aan vast.²¹

9 Art. 6.1 Wet IB 2001.

10 Art. 6.2 Wet IB 2001.

11 Art. 2.10 lid 2 en lid 3 onderdeel e Wet IB 2001.

12 Art. 6.34 en 6.38 Wet IB 2001. In de wet staat het andersom: andere giften zijn giften die geen periodieke giften zijn. Voor de geschiedenis van dit onderscheid verwijs ik naar S.J.C. Hemels, 'Periodieke giften: een tweeluik', *WFR* 2014/1060, par. 3.

13 In de wettekst staat geen restrictie ten aanzien van wiens leven de uitkeringen afhankelijk moeten zijn. In het formulier van de Belastingdienst wordt deze optie opgehouden en kan een persoon worden opgegeven. Zie https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/themaoverstijgend/programmas_en_formulieren/overeenkomst_periodieke_giften

14 Dit volgt uit HR 7 oktober 2022, ECLI:NL:HR:2022:1377, en is bevestigd in het Besluit van de staatssecretaris van Financiën van 31 maart 2023, nr. 2023-77781, *Stcrt.* 2023, 10616, par. 2.7. De sterfttekans is dus irrelevant geworden.

15 HR 3 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY8161, *BNB* 2013/163, m.nt. Van Vijf-eijken, r.o. 4.2.1-4.2.3.

16 Art. 6.38 lid 4 Wet IB 2001. Per 1 januari 2025 is het maximum van € 250.000 (in 2024) verhoogd naar € 1.500.000 dankzij amendement TK 36602-90.

17 Art. 6.39 Wet IB 2001.

18 Rapport *Beter Geven II. Verbetervoorstellen voor vereenvoudiging en versterking van de giftenaftrek*, par. 3.4.

19 Besluit staatssecretaris van Financiën van 31 maart 2023, nr. 2023-77781, *Stcrt.* 2023, 10616, par. 2.6.

20 Art. 6.38 lid 1 Wet IB 2001 en Besluit staatssecretaris van Financiën 19 december 2014, nr. BLKB2014/1415M, *Stcrt.* 2014, nr. 36877, punt 2.5.

21 In het adviesrapport *Beter geven. Dertien verbetervoorstellen voor vereenvoudiging en versterking van de giftenaftrek en de ANBI regels*, dat op 29 oktober 2020 werd uitgebracht door de Commissie van deskundigen in opdracht van de Samenwerkende Brancheorganisatie Filantropie (SBF), werd geadviseerd om de overlijdensseis geheel te laten vervallen (p. 15 en 21). M.M.F.J. van Bakel en S.A.M. de Wijkerslooth-Lhoëst pleiten al langer voor de afschaffing van de overlijdensseis (Van Bakel & De Wijkerslooth-Lhoëst, *Instellingen van algemeen en sociaal belang*, Deventer: Wolters Kluwer 2020, par. 5.8.3.5). Zo ook J.J. van den Broek in 'Het onzekerheidsvereiste bij periodieke giften: goed te verklaren, moeilijk te rechtvaardigen', *NTFR* 2023/1112. Ik bepleitte om het verschil tussen een periodieke gift en een gift in termijnen los te laten en de schenker de mogelijkheid te geven om de giftenaftrek over vijf jaar te spreiden (*WPNR* 2022/7376, p. 503-504). In de MvT bij de Fiscale verzamelwet 2024 stelt de wetgever echter dat met het arrest van de Hoge Raad van 7 oktober 2022 (ECLI:NL:HR:2022:1377) waarin de voorwaarde van een sterfttekans van ten minste 1% is losgelaten, een aanpassing van de wettelijke bepaling van periodieke giften overbodig is geworden. Vervolgens werd vastgehouden aan de eis van een onzekere factor die slechts met een herroepbaar testament kan worden beperkt. Zie *Kamerstukken II* 2023/24, 36342, nr. 3, p. 7.

De periodieke gift kan bij notariële of onderhandse akte plaatsvinden.²² Naast gegevens over de schenker, het begiftigde museum (gegevens ANBI) en de periodieke uitkeringen, moet in de akte van schenking een aan de schenking toegekend uniek transactienummer van ten hoogste vijftien cijfers worden opgenomen.²³ Op de website van de Belastingdienst staan modelovereenkomsten die vrij summier zijn.²⁴ Als het kunstwerk een roerende zaak betreft, zal de levering moeten plaatsvinden door bezitsverschaffing.²⁵ Niet alle kunst bestaat uit roerende zaken, zoals digitale en conceptuele kunst. Bij conceptuele kunst kan weliswaar sprake zijn van een roerende zaak, maar gaat het vooral om het auteursrecht waarmee de verkrijger het kunstwerk mag uitvoeren of vertonen. Een voorbeeld daarvan is het werk *Comedian*, de duurste banaan ter wereld die door de Italiaanse kunstenaar Maurizio Cattelan met duct-tape op de muur werd bevestigd.²⁶

Bij schenking van kunst en cultuurobjecten met een waarde boven € 10.000 (€ 20.000 voor partners) moet voor de giftenaftrek een taxatierapport of factuur kunnen worden overgelegd.²⁷ Deze eis geldt zowel voor periodieke als voor andere giften.²⁸ Uit de wettekst volgt dat dit taxatievoorschrift niet geldt voor de waarde per gift, maar als de som van alle (periodieke) giften in natura in een jaar meer bedraagt dan € 10.000.²⁹ Onder giften in natura wordt mede begrepen een kwijtschelding van een vordering die betrekking heeft op een of meer vermogensbestanddelen in natura.³⁰

De taxatie moet worden uitgevoerd door een onafhankelijke taxateur, die derhalve zelf geen (direct of indirect) belang heeft bij de hoogte van de waarde van het te taxeren object. Verder dient de taxateur te zijn ingeschreven in een register dat tot doel heeft zijn deskundigheid te waarborgen. In de artikelsgewijze toelichting is vermeld dat het beroep van taxateur in Nederland weliswaar geen beschermd beroep is, maar dat er binnen verschillende vakgebieden organisaties zijn die toezien op de kwaliteit van taxateurs, zoals

de Federatie van Taxateurs, Makelaars en Veilinghouders in roerende zaken (Federatie TMV) en de Stichting het Verenigd Register van Taxateurs.³¹ De belastingplichtige is vrij om naar eigen keuze een taxateur in te schakelen en dat kan, indien gewenst, ook een buitenlandse taxateur zijn die bijvoorbeeld is ingeschreven in een register dat zich baseert op het RICS Red Book ofwel de International Valuation Standards.³²

Voor de giftenaftrek is van belang dat de taxateur de waarde in het economisch verkeer taxeert. De gangbare definitie daarvan is: 'De prijs die bij aanbidding van de zaak, ten verkoop op de meeste geschikte wijze na de beste voorbereiding, door de meest biedende gegadigde daarvoor zou zijn besteed'.³³ Deze waarde kan verschillen van de verzekeringswaarde of vervangingswaarde, waarbij wordt uitgegaan van een prijs die vermoedelijk moet worden betaald om binnen een relatief korte termijn een soortgelijk object aan te kopen, rekening houdend met de zeldzaamheid.³⁴ De prijs van een dergelijke aankoop in de retailmarkt zal over het algemeen hoger uitkomen dan de waarde in het economische verkeer bij een verkoop van hetzelfde object op een veiling.

Naast vermelding van de (contact)gegevens van de taxateur schrijft art. 41a Uitvoeringsregeling inkomstenbelasting 2001 voor dat de taxatie plaatsvindt aan de hand van een gedegen fysieke opname, ondersteund door visueel materiaal van het getaxeerde object. De taxateur moet dus het voorwerp ter plaatse in handen hebben gehad en kan niet op basis van foto's of online taxeren. De datum van de fysieke opname moet in het taxatierapport worden vermeld en de taxateur dient een verklaring op te nemen dat de opgegeven waarde door hem naar waarheid is vastgesteld. Het rapport moet verder een omschrijving bevatten van het type en de omvang van het object of het belang en de aard van het gebruik. Alle waarderelevante gegevens moeten worden vermeld en indien van toepassing, een motivering van een individuele afwijking ten opzichte van de relevante marktgegevens. Relevante marktgegevens zijn de *provenance* (herkomstgeschiedenis), de staat van het voorwerp en de referentiewerken (objecten waarmee het getaxeerde object is vergeleken).³⁵ Ter onderbouwing van de taxatiewaarde zal aangegeven moeten worden waarom is gekozen voor de in het rapport vermelde referentiewerken en hoe die zich verhouden tot het getaxeerde object.

22 Besluit staatssecretaris van Financiën 19 december 2014, nr. BLKB2014/1415M, *Stcrt.* 2014, nr. 36877, punt 2.5.

23 Art. 41 Uitvoeringsregeling Wet IB 2001.

24 https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/themaoverstijgend/programmas_en_formulieren/overeenkomst_periodieke_giften

25 Art. 3:90 BW, art. 3:112 BW, art. 3:114 BW en art. 3:115 BW.

26 Grapje van de veilingmeester van Sotheby's, waar dit werk in november 2024 werd geveild en verkocht voor 6,2 miljoen dollar. Het gaat hierbij om het concept (het idee), niet om de banaan. Volgens Sotheby's heeft Cattelan 'in zijn eentje de wereld ertoe aangezet om opnieuw na te denken over de manier waarop wij kunst definiëren en welke waarde wij erin zoeken'. Eerder, in 1917, deed Marcel Duchamp iets vergelijkbaars met *Fountain*, een urinoir dat was gesigneerd als 'R. Mutt'.

27 Deze eis geldt sinds 1 januari 2024.

28 Art. 6.38 lid 2 Wet IB 2001 en art. 6.39 lid 2 Wet IB 2001.

29 A.E. de Leeuw en W.A. van Duren wijzen hier op in 'De verborgen complianceverplichtingen voor ANBI-stichtingen', *KWEP* 2023/11. Zij menen dat het controlebelang ook voldoende was gediend met een drempelwaarde van € 10.000 per gift.

30 Art. 6.38 lid 3 Wet IB 2001.

31 Eindejaarsregeling 2023, *Stcrt.* 2023, nr. 34571. p. 54.

32 Eindejaarsregeling 2023, *Stcrt.* 2023, nr. 34571. p. 55.

33 Zie de beslisboom met waardedefinities van de Federatie TMV, te raadplegen via de website <https://www.federatie-tmv.nl/aanbevolen-waardedefinities>. Deze definitie is gebaseerd op het standaardarrest van de Hoge Raad van 6 maart 1963, ECLI:NL:HR:1963:AX7927, *BNB* 1963/113.

34 Zie de voormelde waardedefinities Federatie TMV.

35 Eindejaarsregeling 2023, *Stcrt.* 2023, nr. 34571. p. 55.

3. De giftenaftrek met multiplier

Om giften aan culturele instellingen te stimuleren werd in 2012 met de Geefwet de ‘multiplier’ voor de giftenaftrek geïntroduceerd, zowel voor de inkomstenbelasting als voor de vennootschapsbelasting.³⁶ De multiplier is een factor waarmee giften aan culturele instellingen mogen worden vermenigvuldigd. De multiplier (aanvankelijk 50%) was bedoeld als een tijdelijke ondersteuning van de culturele sector op weg naar een grotere mate van eigen verantwoordelijkheid (‘cultureel ondernemerschap’) en omdat gebleken was dat culturele instellingen relatief weinig particuliere giften ontvingen.³⁷ Hoewel de multiplier dus min of meer als tijdelijk werd geïntroduceerd, bestaat deze in begrensde vorm nog steeds. Voor de aftrek in de inkomstenbelasting bedraagt de verhoging van de giften nu 25% met een maximaal aftrek van € 1.250.³⁸ Ingeval de belastingplichtige een partner heeft, geldt dit bedrag voor de belastingplichtige en zijn partner gezamenlijk.³⁹ Voor de aftrek in de vennootschapsbelasting geldt nog steeds een verhoging van 50% van het bedrag van de giften aan culturele instellingen met een maximaal aftrek van € 2.500.⁴⁰

Alleen algemeen nut beogende instellingen die zich uitsluitend of nagenoeg uitsluitend richten op cultuur, kunnen als ‘culturele instelling’ worden aangemerkt.⁴¹ De Staat is weliswaar bij wet tot ANBI aangewezen, maar voldoet niet aan dit wettelijk criterium. Eerder bepleitte ik om de Geefwet op dit punt aan te passen, zodat de multiplier ook van toepassing zou worden op culturele schenkingen aan de Staat.⁴² Ook universiteiten kwalificeren niet als culturele instelling, terwijl universiteitscollecties een belangrijk deel van ons cultureel erfgoed vormen. Daarvoor zou mijns inziens ook een verruiming moeten gelden. Voor een verruiming van de toepassing van de multiplier zou ofwel de definitie van een culturele instelling moeten worden uitgebreid, ofwel zou de multiplier moeten gaan gelden voor giften van cultuurgoederen aan de Staat of giften ter financiering van de verwerving van cultuurgoederen door de Staat (of ANBI’s in het algemeen, zodat de multiplier ook geldt voor culturele giften aan universiteiten).

De multiplier ligt echter onder vuur. Uit het SEO rapport ‘*Geven en nemen. Evaluatie giftenaftrek 2016-2021*’ blijkt dat ondanks de multiplier het aantal giften aan culturele instellingen na 2019 afnam ten opzichte van eerdere jaren.⁴³ Slechts een derde van de schenkers gaf aan meer te geven

door de multiplier.⁴⁴ De conclusie luidde dat de multiplier (evenals de giftenaftrek in het algemeen) wel doeltreffend is, maar niet doelmatig.⁴⁵ Tot die conclusie kwam Hemels al in 2013, waarbij zij adviseerde om in plaats van de multiplier een directe subsidie op basis van *matching* te verlenen (voor iedere euro die de culturele instelling van een particulier ontvangt, legt de Staat een percentage bij).⁴⁶ Ook in het rapport *Beter Geven II* geeft de adviescommissie in overweging om de multiplier af te schaffen om zo de giftenaftrekregeling te vereenvoudigen en de administratieve lasten te verminderen.⁴⁷

4. Periodieke gift van kunst en cultuurgoederen

Als de schenker kiest voor een periodieke gift, kan dit ofwel in natura door het object zelf of een verzameling in gedeelten te schenken (optie 1), ofwel door het object of de verzameling te verkopen aan het museum, waarbij het museum de koopprijs schuldig blijft of financiert met een geldlening van de schenker en de schenker vervolgens een periodieke gift doet voor het bedrag van de koopprijs (optie 2). Deze twee opties worden vaak gepresenteerd alsof er nauwelijks verschil tussen bestaat, maar verschillen zijn er wel degelijk.

4.1 Optie 1: periodieke gift in natura

Periodieke giften in natura worden op dezelfde wijze behandeld als giften in geld.⁴⁸ Volgens de Hoge Raad heeft het begrip ‘vast’ in art. 6.34 Wet IB 2001 niet alleen betrekking op eenheden in geld, maar ook op uitkeringen die zijn uitgedrukt in een vaste andere eenheid die wordt geschonken.⁴⁹ Het cultuurgoed kan dus in gedeelten worden geschonken door in vijf termijnen jaarlijks telkens één vijfde onverdeeld aandeel in de eigendom over te dragen. Bij schenking van een collectie kan de belastingplichtige ook kiezen voor een verdeling van de objecten op het moment dat hij de verplichting aangaat. Daarvoor moet hij een nauwkeurige verdeling over de jaren vaststellen aan de hand van de waarde in het economische verkeer of de omvang van de periodieke verstrekking van de verschillende objecten.⁵⁰

Als de periodieke gift een eenheid in natura bevat, kan de waarde daarvan jaarlijks verschillen. Ten aanzien van een periodieke gift van een vast aantal certificaten van aandelen besliste het hof dat voor de giftenaftrek de beurswaarde

36 Kamerstukken II 2011/12, 33006, nr. 3, p. 8. In de inkomstenbelasting was deze aftrek aanvankelijk onbegrensd, in de vennootschapsbelasting tot een maximum van € 5.000.

37 Kamerstukken II 2011/12, 33006, nr. 3, p. 9.

38 Art. 6.39a lid 1 Wet IB 2001.

39 Art. 6.39a lid 2 Wet IB 2001.

40 Art. 16 lid 6 Wet Vpb 1969.

41 Art. 5b lid 4 AWR.

42 Dit heb ik eerder bepleit in ‘Onvervangbaar & Onmisbaar, maar tegen welke prijs? Overwegingen bij de fiscale aanbevelingen van de Commissie Collectie Nederland’, WPNR 2022/7376, p. 502.

43 SEO rapport *Geven en nemen. Evaluatie giftenaftrek 2016-2021*, p. 23.

44 SEO rapport *Geven en nemen. Evaluatie giftenaftrek 2016-2021*, p. 49 en p. 60.

45 SEO rapport *Geven en nemen. Evaluatie giftenaftrek 2016-2021*, p. 49 en p. 61.

46 Hemels, ‘Belastingen als middel voor kunstbeleid’, *Liberaal Reveil* 2013(3), p. 181-182.

47 Rapport *Beter Geven II. Verbetervoorstellen voor vereenvoudiging en versterking van de giftenaftrek*, par. 3.3.

48 Besluit van de staatssecretaris van Financiën van 30 december 2014, *Stcrt.* 2014, nr. 36877, p. 1.

49 Dit volgt uit HR 3 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY8105, r.o. 3.6.2, *BNB* 2013/162, m.nt. Van Vijfeijken, par. 4.

50 Besluit 19 december 2014, nr. BLKB2014/1415M, *Stcrt.* 2014, nr. 36877, punt 2.2.

op het moment van de overdracht bepalend was en niet de beurswaarde ten tijde van het aangaan van de periodieke gift.⁵¹ Dat was volgens het hof de consequentie van de keuze van de wetgever voor het zogenoemde kasstelsel. Dit uitgangspunt werd door de Hoge Raad bevestigd in twee arresten van 3 maart 2013.⁵² De waarde van een cultuurobject is waarschijnlijk minder volatiel, maar daarvoor geldt in principe hetzelfde. In de parlementaire geschiedenis bij de invoering van de wettelijke eis van een onafhankelijk taxatierapport of het overleggen van een recent aankoopbewijs werd echter aan waardeverandering tijdens de looptijd van de periodieke gift geen aandacht besteed.⁵³ In de artikelsgewijze toelichting is vermeld dat periodieke giften in beginsel in aanmerking worden genomen naar de waarde in het economisch verkeer, waarbij de waarde ten tijde van het aangaan van de verplichting bepalend is.⁵⁴ Daarvoor moet een taxatierapport of recente factuur kunnen worden overgelegd, als de inspecteur daarom vraagt. De taxatie mag niet meer dan drie maanden voor het moment van schenking en niet meer dan zes maanden na het moment van schenking hebben plaatsgevonden.⁵⁵ De factuur mag niet meer dan drie maanden oud zijn.⁵⁶ Deze eisen gaan dus uit van een eenmalige taxatie op basis waarvan de giftenaftrek wordt toegekend; er wordt geen jaarlijkse taxatie voorgeschreven. Daarom mag de belastingplichtige er volgens mij op vertrouwen dat ingeval het taxatierapport of de factuur voldoet aan de wettelijke eisen, de jaarlijkse aftrek aan de hand van de daarin vastgestelde waarde wordt berekend. Mocht de waarde echter onverwacht spectaculair stijgen – zoals in de casus van de Chinese pot – dan zou de belastingplichtige mijns inziens met een nieuw taxatierapport en

een beroep op de arresten van de Hoge Raad van 3 maart 2013 een hogere aftrek kunnen claimen.⁵⁷

Als gedurende de looptijd van de periodieke schenking jaarlijks een onverdeeld aandeel in de eigendom wordt overgedragen aan het museum, ontstaat een gemeenschap in de zin van titel 3.7 BW. De deelgenoten zullen in dat geval afspraken kunnen maken over het genot, gebruik en beheer. In de regel zal het cultuurobject – voor de nog niet vervallen onverdeelde aandelen in de eigendom – in bruikleen worden gegeven aan het museum. Dit vormt een aanvullende schenking van het genot van het cultuurobject van de schenker aan het museum, waarvoor de schenker ook de giftenaftrek kan genieten (zie hierna). Voor deze giftenaftrek gelden wel de drempel en het plafond van art. 6.39 lid 1 Wet IB 2001, omdat deze gift jaarlijks minder wordt en dus niet aan de eis van ‘vast en gelijkmatig’ voor een periodieke gift voldoet. De waarde kan berekend worden aan de hand van de waarderingsregels voor genotsrechten uit de Wet IB 2001.⁵⁸ Daarin wordt het jaarlijkse voordeel gesteld op 4% van de waarde van hetgeen aan het genotsrecht is onderworpen, waarbij dus rekening gehouden moet worden met de jaarlijkse afname van het aandeel van de schenker in de eigendom van het in bruikleen gegeven cultuurobject.⁵⁹

Als de periodieke gift tijdens de looptijd eindigt door overlijden van de schenker, zal een situatie ontstaan waarbij het museum slechts een gedeelte van de eigendom heeft verworven en het resterende onverdeelde aandeel behoort tot de nalatenschap van de schenker. Als de schenker dit onverdeelde aandeel heeft gelegateerd aan het museum, wordt het museum volledig eigenaar van het cultuurobject zonder dat daarover erfbelasting wordt geheven.⁶⁰ Als dit legaat ontbreekt of om één of andere reden niet kan worden uitgevoerd, zullen het museum en de erfgenamen overeenstemming moeten bereiken over de overname of verdeling van het cultuurobject. Een verblijvingsbeding om niet in de schenkingsakte zou het museum helpen, maar dan is vermoedelijk niet meer voldaan aan het onzekerheidsver-

51 HR 3 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY8161, *BNB* 2013/163, m.nt. Van Vijfeijken, r.o. 6.2. Daarin bevestigde de Hoge Raad het uitgangspunt van hof Amsterdam 15 maart 2012, nr. 09/00190, ECLI:NL:GHAMS:2012:BW1498, r.o. 4.6.1 en 4.6.2, dat moet worden uitgegaan van de waarde op het moment van de overdracht. In een andere uitspraak over dezelfde casus maar met een andere erfgenaam/belanghebbende kwam hof 's-Gravenhage 28 december 2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BV6991, in r.o. 7.4.1 en 7.4.2 tot dezelfde conclusie. De Hoge Raad bevestigde dit uitgangspunt in HR 3 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY8105, *BNB* 2013/162, m.nt. Van Vijfeijken, r.o. 3.6.2.

52 Zie noot 45.

53 *Kamerstukken II* 2023/24, 36342, nr. 3, p. 8 en p. 28, en *Kamerstukken II* 2023/24, 36342, nr. 10, p. 5.

54 *Kamerstukken II* 2023/24, 36342, nr. 3, p. 28.

55 Art. 41a lid 2 UR IB 2001.

56 Art. 41b lid 1 UR IB 2001.

57 Het arrest over de Chinese pot is HR 12 juli 2013, ECLI:NL:HR:2013:31. In een nalatenschap met een opgegeven saldo van € 580.383 (inclusief de Chinese pot) verkochten de erfgenamen 20 maanden na het overlijden van erflater een tot de nalatenschap behorende Chinese pot op een Londense veiling voor € 23 miljoen. Het hof had in navolging van rechtbank 's-Gravenhage de waarde ten tijde van het overlijden vastgesteld op € 10 miljoen. Daarbij werd rekening gehouden met de volgens deskundigen uitzonderlijke waardestijging van Chinees keramiek, in de periode tussen het overlijden en de veiling, van ten minste 100%, de groeiende schaarste van zeldzaam Chinees aardewerk en de toegenomen welvaart in China (Conclusie P-G voor HR 27 maart 2013, ECLI:NL:PHR:2013:BZ8588, r.o. 5.28). De Hoge Raad keurde goed dat aan de hand van de veilingopbrengst de waarde ten tijde van het overlijden werd gereconstrueerd door rekening te houden met marktontwikkelingen in de tussenliggende periode (HR 12 juli 2013, ECLI:NL:HR:2013:31, r.o. 3.3.3).

58 Art. 5.22 lid 1 Wet IB 2001 jo. art. 18 en art. 19 UB IB 2001.

59 Art. 18 lid 2 UB IB 2001.

60 Art. 32 lid 1 sub 3 SW 1956, ervan uitgaande dat het museum de ANBI-status heeft.

eiste voor de aftrekbaarheid van de periodieke gift.⁶¹ Als een testament ontbreekt, zullen de erfgenamen erfbelasting verschuldigd zijn over de resterende waarde van het cultuurgood. De kans op toepassing van de Cultuurgoodregeling voor dit aandeel is niet onmogelijk, maar wel klein.⁶² Wellicht zijn de erfgenamen bereid om zelf een schenking of periodieke gift aan te gaan voor het door hen geërfde aandeel in het cultuurgood.

Het maken van een testament leidt tot extra kosten vanwege de vereiste tussenkomst van een notaris. Bij deze optie kunnen die kosten worden vermeden met een codicil. Als het geschonken cultuurgood bestaat uit kleding, lijfstoebehoren, lijfsieraden of tot de inboedel behorende zaken of boeken, biedt art. 4:97 BW de mogelijkheid om bij codicil daarover te beschikken. Als vormvoorschrift voor deze onderhandse uiterste wilsbeschikking geldt dat deze geheel door de erflater met de hand moet worden geschreven, gedagtekend en ondertekend. Ook moeten de gelegateerde voorwerpen duidelijk, stuk voor stuk beschreven zijn. Als gekozen wordt voor een legaat bij codicil, is de wijze van bewaring van het handgeschreven document van groot belang. Het document mag natuurlijk niet zoekraken of verdwijnen als de erfgenamen het niet eens zijn met de schenking. Dat risico wordt met een notarieel testament vermeden.

4.2 Optie 2: verkoop cultuurgood en periodieke gift van de koopprijs

Aanvankelijk bestond onzekerheid of een periodieke schenking in natura mogelijk was. Daarom werd ervoor gekozen om het cultuurgood te verkopen aan het museum, waarbij de koopprijs schuldig werd gebleven of werd voldaan uit een lening die werd verstrekt door de schenker. De schenker deed vervolgens een periodieke gift aan het museum van een bedrag ter grootte van de koopprijs, verdeeld in minimaal vijf gelijke jaarlijkse termijnen, waarmee het museum de koopprijs kon voldoen of de lening kon aflossen. De vervallen termijnen werden voldaan door middel van verrekening.

Ook na de bevestiging dat een periodieke gift in natura mogelijk is, wordt nog steeds de route van verkoop en kwijtschelding aangeraden. Voor een fiscale optimalisatie adviseerde Oliemans in 2014 om de schuldig gebleven koopsom rentedragend te maken en bij de periodieke gift aan het museum rekening te houden met de renteverplichting

door de jaarlijkse uitkering te berekenen op basis van annuïtaire betalingen.⁶³ Een renteverplichting leidt voor de schenker tot een verhoging van de giftenaftrek. Daarmee neemt echter voor het museum ook het financiële risico bij voortijdig overlijden toe.

Als in deze situatie de periodieke gift eindigt bij overlijden van de schenker/verkoper zonder afdoende legaat voor het restant van de koopprijs of geldlening, zullen de erfgenamen dit eenvoudig kunnen opeisen. Dat maakt het overlijdensrisico voor het museum aanzienlijk riskanter dan bij een gift van het cultuurgood. Bovendien wordt bij deze optie de waardering van belang voor het museum, omdat aan de hand daarvan de koopprijs wordt bepaald. Hoe hoger de taxatie, hoe hoger de prijs en hoe hoger het financiële risico voor het museum, zeker als over de koopprijs ook nog een rente gaat lopen. De waarde in het economisch verkeer moet weliswaar sinds 2024 worden vastgesteld door een onafhankelijk taxateur, maar de casus waarover rechtbank Gelderland op 27 november 2023 besliste, laat zien hoe groot het verschil kan zijn tussen taxatiewaarden van dezelfde objecten.⁶⁴ Veilingopbrengsten kunnen worden vergeleken, maar geen object is exact hetzelfde en de markt fluctueert. Dat maakt dat ook onder gerenommeerde taxateurs verschil van inzicht kan bestaan omtrent de waarde in het economisch verkeer, waarbij een schenker de hoogste taxatie zal verkiezen.

In een eerdere versie van het besluit over periodieke giften in natura constateerde de staatssecretaris omtrent optie 2 in de praktijk: *'Hoe hoger de overeengekomen koopprijs, des te groter het overlijdensrisico. Bij een (te) hoge koopprijs dreigt verder voor de begunstigde instelling discussie met interne of externe toezichthouders en met de belastingdienst. Mikt de instelling bij de totstandkoming van de schenking voorzichtigheidshalve op een lage waardering, dan loopt zij het risico dat de schenker gaat 'shoppen' met zijn kunstwerk of collectie, of dat zij na diens overlijden een claim krijgt van zich door een te lage koopprijs benadeeld voelende erven. De van schenkingen overigens graag profiterende instellingen wensen zich bijgevolg doorgaans liever niet uit te laten over de waarde die kan worden toegekend aan de haar in termijnen (hopelijk) te schenken kunstvoorwerpen op het tijdstip van de schenking. Zij wensen hierover niet in discussie te gaan met de schenker, noch later met diens erfgenamen, noch met de belastingdienst noch intern binnen de eigen organisatie als door het overlijden*

61 Zie Besluit staatssecretaris van Financiën 19 december 2014, nr. BLKB2014/1415M, *Stcrt.* 2014, nr. 36877, punt 2.2., waarin staat: *'Als in een clause in de schenkingsovereenkomst zelf of in een aanvullende overeenkomst is overeengekomen dat de resterende termijnen bij overlijden ineens worden uitgekeerd, is echter niet voldaan aan het onzekerheidsvereiste.'* Een aanbiedingsverplichting tegen vergoeding van de waarde zou mijns inziens wel kunnen, maar dan zal het museum die waarde moeten betalen.

62 Zie Waaijer-Linders, 'Kwijtschelding van erfbelasting tegen overdracht van kunst of andere cultuurgooden; wie komt daarvoor in aanmerking?', *WPNR* 2023/553, p. 561-562.

63 M.C.J. Oliemans, 'Schenken van kunst: een koud kunstje?', *KWEP* 2014/1, par. 6.

64 Rb. Gelderland 27 november 2023, ECLI:NL:RBGEL:2023:6364. In deze casus had eiser kunstwerken verkocht aan een museum voor \$3.600.000. De koopsom was gefinancierd met een geldlening die vervolgens werd kwijtscholden in de vorm van een periodieke gift. De Belastingdienst stond de giftenaftrek slechts toe voor een waarde van € 950.000 op basis van andere taxatierapporten. De rechtbank stelde de waarde in het economische verkeer van de werken tezamen in goede justitie vast op € 2.000.000. De uitspraak van de rechtbank werd echter in hoger beroep vernietigd door gerechtshof Arnhem-Leeuwarden op 18 maart 2025 (ECLI:NL:GHARL:2025:1598), zie hierna noot 59.

*van de schenker er onverwacht een liquiditeitsbeslag dreigt. Deze discussies kunnen door de begunstigde instelling geheel worden vermeden bij een schenking in termijnen in natura.*⁶⁵ Duidelijke tekst en zeer herkenbaar.

Het bestuur van het museum zou zich daarom serieus moeten buigen over de vraag of het deze vorm van schenking accepteert, met name als het gaat om hoge bedragen waarvoor onvoldoende liquide middelen zijn om het overlijdensrisico te dekken zonder dat objecten uit de collectie zouden moeten worden verkocht.⁶⁶ Bij overlijden zonder legaat ingeval van optie 1 hebben de erfgenamen ook belang bij het vinden van een oplossing voor de gemeenschappelijke eigendom van het kunstwerk. Bij deze optie 2 zal het opeisen van de vordering met rente voor de hand liggen, zeker voor een executeur die vlot wil vereffenen.

Bij verkoop en kwijtschelding wordt het museum meteen volledig eigenaar van het cultuurgood. De koopprijs is het uitgangspunt voor de hoogte van de periodieke gift. Waardeverandering gedurende de looptijd van de periodieke gift is voor risico van het museum. Ook dit is een verschil met optie 1. Bij een spectaculaire waardestijging als in het voormelde geval van de Chinese pot, kan de schenker/verkoper geen hogere aftrek claimen.⁶⁷

Als gekozen wordt voor verkoop en kwijtschelding verdwijnt dus het cultuurgood uit het vermogen van de toekomstig erflater. Daarvoor in de plaats komt een vordering ter grootte van de koopprijs en een schuld uit de periodieke gift, die wegvalt bij overlijden. Als de schenker deze vordering wil legateren aan het museum, kan dit alleen bij een notarieel verleden testament. Een legaat bij codicil is voor een vordering niet rechtsgeldig.

Sinds de wijziging van de vermogensrendementsheffing is het maar de vraag of Oliemans' advies over fiscale optimalisatie nog opgaat.⁶⁸ In de wet is per 1 januari 2025 het fictief rendement gesteld op de som van 1,44% van de waarde van de banktegoeden op de peildatum en 5,88% van de waarde van de overige bezittingen, verminderd met 2,61% van de waarde van de schulden op de peildatum.⁶⁹ Door

de verkoop van het kunstwerk gaat tot de rendementsgrondslag, in plaats van vrijgestelde voorwerpen van kunst en wetenschap, een vordering op het museum behoren.⁷⁰ Voor deze vordering geldt dus een forfaitair rendement van 5,88%. De schuld uit de periodieke gift mag echter niet worden afgetrokken op grond van art. 5.3 lid 3 onderdeel a Wet IB 2001. Met een heffingspercentage van 36% over 5,88% wordt de belastingdruk dus 2,12% hoger.⁷¹ De Hoge Raad heeft weliswaar beslist dat alleen het werkelijk rendement mag worden belast, waardoor de uitkomst anders kan zijn dan deze forfaitaire berekening van het rendement.⁷² Van het eenvoudig tegen elkaar wegvallen van vordering en schuld in box 3 is echter geen sprake meer.

Ervan uitgaande dat bij optie 1 bruikleen van de resterende eigendom voor de schenker een aftrekbare gift van het genot oplevert, waarbij op basis van de waarderingsregels voor de inkomstenbelasting wordt uitgegaan van een rendement van 4%, levert deze aftrek bij de huidige relatief lage markttrenten geen onaantrekkelijk alternatief op.⁷³ Een schenker die daarmee genoegen neemt, kan het museum de moeilijke keuze over het al dan niet aanvaarden van het geschatte overlijdensrisico besparen.

5. Periodieke schenking van bruikleen

Als de schenker nog niet definitief afscheid wil nemen van het kunstwerk, kan gekozen worden voor een gift van bruikleen. Bruikleen voor langere tijd wordt gezien als een schenking in natura van het genot van het object. Een dergelijke schenking kan ook in de vorm van een periodieke gift, zo blijkt uit de memorie van toelichting bij de Fiscale verzamelwet 2024.⁷⁴ Om voor aftrek in aanmerking te komen, dient de economische waarde van de bruikleen te blijken uit een taxatierapport. Als de economische waarde van het object getaxeerd is volgens de wettelijke normen, kan de waarde van de bruikleen worden berekend aan de hand van de waarderingsregels uit het Uitvoeringsbesluit

65 Uit het inmiddels vervallen Besluit van 29 november 2000, nr. CPP2000/2712M, waarvan de tekst is opgenomen in HR 3 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY8161, *BNB* 2013/163, m.nt. Van Vijfeijken, zie middel 3 van het beroepschrift in cassatie van belanghebbende

66 Zie hof Arnhem-Leeuwarden 18 maart 2025 (ECLI:NL:GHARL:2025:1598), r.o. 4.7. Ondanks dat uit de stukken blijkt dat belanghebbende (verkoper/schenker) bij testament een legaat had gemaakt aan het museum voor het restant van de geldlening, meent het hof dat het museum wel degelijk enig financieel risico heeft gelopen met betrekking tot (het daadwerkelijk verschuldigd zijn van) de overeengekomen koopprijs. Het hof beschouwt het begiftigde museum als een koper en reële bieder, die in het kader van het vaststellen van de waarde in het economisch verkeer bereid is de koopprijs te betalen.

67 Zie noot 51.

68 Oliemans' advies is van voor die tijd.

69 Art. 5.2 lid 2 Wet IB 2001.

70 Uit art. 5.3 lid 2 sub c Wet IB 2001 volgt dat roerende zaken die voor persoonlijke doeleinden worden gebruikt en niet hoofdzakelijk als belegging dienen, niet meetellen voor de rendementsgrondslag. In art. 5.8 Wet IB 2001 staat een vrijstelling voor voorwerpen van kunst en wetenschap, tenzij deze hoofdzakelijk als belegging dienen.

71 Art. 2.13 Wet IB 2001. De toename van de belastingdruk is 2,1168% en afgerond op 2,12%.

72 De arresten HR 6 juni 2024, ECLI:NL:HR:2024:704, ECLI:NL:HR:2024:705, ECLI:NL:HR:2024:771, ECLI:NL:HR:2024:756 en ECLI:NL:HR:2024:813, HR 2 augustus 2024, ECLI:NL:HR:2024:1085, en HR 20 december 2024, ECLI:NL:HR:2024:1788. Daaruit volgt dat ongerealiseerde waardeverandering meetelt voor de berekening van het werkelijk rendement. Het voordeel wegens eigen gebruik werd door de Hoge Raad op nihil gesteld. Ook het voorstel voor de Wet werkelijk rendement box 3 gaat uit van heffing over werkelijk behaald rendement, maar is nog onderhevig aan kritiek, onder andere van de Raad van State (<https://www.raadvanstate.nl/adviezen/@144195/w06-24-00138-iii/>).

73 Art 18 lid 2 UB IB 2001. De hypotheekrente voor een lening met een rentevaste periode van 5 jaar ligt ongeveer op 3,3 %. Zie <https://www.hypotheekrente.nl/rente/5-jaar-rentevast/nhg/#overzicht>, laatst gezien 11 maart 2025.

74 Voorbeeld 1 in *Kamerstukken II* 2022/23, 36342, nr. 3, p. 29

Inkomstenbelasting 2001.⁷⁵ Daarbij wordt uitgegaan van het percentage van 4% voor het jaarlijkse genot en dient rekening gehouden te worden met de looptijd van de bruikleen en de factor voor het overlijden van de in de periodieke gift aangewezen persoon.⁷⁶

Voorbeeld:

Als een vrouw met de leeftijd van 56 jaar een periodieke gift doet aan een museum met ANBI-status van de bruikleen van een schilderij met een getaxeerde waarde van € 100.000 gedurende vijf jaar, kan de jaarlijkse giftenaftrek als volgt worden berekend:

4% van € 100.000 maal 0,89 (let op art. 19 lid 7 Uitvoeringsbesluit voor een vrouw!) is € 3.560.

Als het museum kwalificeert als culturele instelling, geldt bovendien voor de aftrek de multiplier.⁷⁷ Het bedrag van de gift wordt verhoogd met 25%, met een maximum van € 1.250.

Bedrag van de multiplier: 25% van € 3.560 = € 890.

Jaarlijkse aftrek: € 3.560 + € 890 = € 4.450.

Als voorwerpen van kunst en wetenschap ter beschikking worden gesteld aan derden voor culturele en wetenschappelijke doeleinden, blijft de vrijstelling voor de vermogensrendementsheffing (box 3) behouden.⁷⁸ De bruikleen zal dan wel om niet moeten plaatsvinden. Het bedingen van een vergoeding of verhuur van een cultuur goed kan leiden tot verlies van de vrijstelling voor de inkomstenbelasting. In dat geval kan namelijk geoordeeld worden dat de belastingplichtige het voorwerp hoofdzakelijk aanhoudt om het rendabel te maken.⁷⁹

Als de bruikleen eindigt bij overlijden van de eigenaar, staat daarna de weg nog open voor toepassing van de Cultuurgoodregeling. De Cultuurgoodregeling in art. 67 lid 3 Successiewet 1956 geeft erfgenamen de mogelijkheid om in ruil voor kwijtschelding van erfbelasting bijzonder cultureel erfgoed aan te bieden aan de Staat. Als de regeling wordt toegekend en de erfrechtelijke verkrijger het cultuurgood in eigendom heeft overgedragen aan de Staat, krijgt deze een aantrekkelijke korting op diens erfbelastingsschuld van 120% van de waarde van het aangeboden cultuurgood.⁸⁰ Deze kwijtscheldingsregeling wordt echter alleen toegepast bij cultuurgooderders die aan de hoge eisen van art. 15 Uitvoeringsbesluit Successiewet 1956 voldoen. Met het oog op een toekomstig verzoek om toepassing van de Cultuurgoodregeling kan het zinvol zijn om het cultuurgood in bruikleen te geven aan een museum. Uit de toelichting op het voormelde art. 15 Uitvoeringsbesluit blijkt dat voorwerpen die zich reeds in een museale opstelling bevin-

den als langdurige bruikleen, geschikt zijn voor toepassing van de Cultuurgoodregeling.⁸¹ Als het cultuurgood zelf is geschonken, zal het bij overlijden niet meer tot de nalatenschap behoren. De Cultuurgoodregeling kan dan niet meer worden toegekend.

6. Conclusie

Het is te hopen dat de storm rond beperking van de giftenaftrek is gaan liggen, zodat musea en schenkers weten waar zij aan toe zijn als kunst en cultuurgooderders een publieke bestemming krijgen. Ieder jaar andere regels voor de giftenaftrek maakt advisering over de verpakking van kunstgiften er niet makkelijker op. Het kabinet is zich gelukkig bewust van het feit dat het maatschappelijk draagvlak voor de giftenaftrek groot is en dat de giftenaftrek in de inkomstenbelasting door de filantropiesector en de daarbij betrokken burgers wordt ervaren als een erkenning van de overheid voor hun bijdrage en betrokkenheid bij het algemeen nut.⁸²

Dat betekent niet dat niet kritisch gekeken zou mogen worden naar de belastingderving die met de giftenaftrek gepaard gaat. In het rapport van SEO, *Geven en nemen. Evaluatie giftenaftrek 2016-2021*, werd geconstateerd dat het budgettaire belang van de giftenaftrek binnen de inkomstenbelasting is gestegen tot € 440 miljoen in 2023.⁸³ Uit onderzoek van de Belastingdienst in 2017 bleek dat de groep personen met meer dan € 25 miljoen vermogen bijna 40% van het budgettaire beslag van de jaarlijkse periodieke giftenaftrek voor haar rekening neemt en dit grotendeels schenkt aan een zelf opgerichte ANBI.⁸⁴ Deze cijfers zijn geen reden om deze groep vermogende Nederlanders in diskrediet te brengen; zij hadden het geld ook aan hun familie of wie dan ook kunnen geven.⁸⁵ Maar het streven van de overheid om met begrenzing van de giftenaftrek te voorkomen dat een kleine groep zeer vermogende personen via de giftenaftrek de allocatie van belastinggeld kan bepalen, is daarmee wel te verklaren. Het is niet wenselijk dat een kleine groep Nederlanders voor aanzienlijke bedragen

81 NvT bij Besluit van 23 februari 1998, *Stb.* 1998, 130, p. 6-7.

82 *Kamerstukken II* 2024/25, 36602, nr. 3, p. 23.

83 Rapport SEO, *Geven en nemen. Evaluatie giftenaftrek 2016-2021*, p. 6. (<https://www.seo.nl/wp-content/uploads/2024/03/2024-25-Evaluatie-giftenaftrek-2016-2021.pdf>).

84 Uit bijlage 10, 'Opmerkelijke belastingconstructies', van het Interdepartementale beleidsonderzoek (IBO) *Licht uit, spot aan: de vermogensverdeling*, dat op 8 juli 2022 werd aangeboden aan de Tweede Kamer, p. 218-219, <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-d42a02eb5a62ad62ebecaac5e39af4d6f7dc1a78/pdf>. Op de wijze van presentatie van de cijfers en de titel van de bijlage is veel kritiek geweest. T.C. Hoogwout noemt het *framing*, in 'Opmerkelijke belastingconstructies', *ftv* 2022/31. Zie ook noot 85.

85 In dat kader hebben velen zich gestoord aan de ondertoon van het IBO-rapport *Licht uit, spot aan: de vermogensverdeling*, zoals I.A. Koele in 'Excessief Schenken aan ANBI's – de Patagonia-revolutie wordt gesmoord', *ftv* 2022/12, en 'ANBI's in the roaring twenties – de strijd om de macht', *KWEP* 2023/10. A.E. de Leeuw en W.A. van Duren betreurden dat goeddoelinstellingen worden gelinkt aan termen als 'opmerkelijke belastingconstructies' en 'fraude', in 'De verborgen complianceverplichtingen voor ANBI-stichtingen', *KWEP* 2023/11.

75 Dit volgt mijns inziens uit art. 19 lid 10 UB IB 2001.

76 Art. 18 en 19 UB IB 2001.

77 Art. 6.39a Wet IB 2001.

78 Art. 5.8 lid 2 Wet IB 2001.

79 HR 6 juni 2014, ECLI:NL:HR:2014:1308, r.o. 3.4.1-3.4.3.

80 Deze korting is wel gemaximeerd en bedraagt niet meer dan de verschuldigde erfbelasting en de in rekening gebrachte belastingrente (zie tweede zin van het derde lid van art. 67 SW 1956).

ten laste van potentiële belastinginkomsten een selectie kan maken van de doelen die zij belangrijk vinden.⁸⁶ Belasting betalen is bijdragen aan het algemene nut voor alle Nederlanders, waarbij democratisch wordt besloten welke doelen prioriteit verdienen. Goede salarissen in het onderwijs en de zorg, de energietransitie en defensie zijn ook algemeen nuttige doelen waarvoor geld beschikbaar moet zijn.

Tot 1 januari 2023 was de giftenaftrek onbegrensd. Nu is de grens voor de aftrekbaarheid van periodieke giften vastgesteld op € 1.500.000 per jaar. Dat is een forse verruiming ten opzichte van de vorige limiet van € 250.000. Met een minimale looptijd van een periodieke gift van vijf jaar betekent dit dat een kunstwerk van € 7.500.000 volledig aftrekbaar kan worden geschonken. Dat zal voor veel giften prima uitkomen. Voor exceptionele schenkingen kan

de looptijd van de periodieke gift worden verlengd, maar de begrenzing van de aftrekbaarheid betekent natuurlijk niet dat niet meer geschonken zou mogen worden.

Uiteindelijk gaat geven over meer dan belastingvoordeel alleen. Onze musea zouden weinig voorstellen zonder alle particuliere giften uit het verleden. De verpakking is van belang, maar bij een schenking van kunst en cultuurgoe-deren gaat het vooral om de verrijking van museumcol-lecties en het behoud van ons cultureel erfgoed, zodat ook toekomstige generaties daarvan kunnen blijven genieten.

Over de auteur**Mr. M.U.M.A. (Marleen) Waaijer-Linders BA**

Promovenda aan de Universiteit Leiden (marleen@waaijer-linders.nl).

⁸⁶ Het feit dat de giftenaftrek werd/wordt gebruikt om box 2-heffing te neutraliseren, maakt dit mijns inziens niet anders.